

THUIS IN EEN GROENE METROPOOL AAN ZEE

Zienswijze Vrienden van Den Haag op de concept Haagse Omgevingsvisie 2025

1. Inleiding

Waar staat Den Haag voor, en wat wil zij tussen nu en 2050 bereiken? Volgens de omgevingswet moet dit duidelijk beschreven worden in de Haagse omgevingsvisie. Het vrijgeven van de Haagse conceptvisie voor commentaar vanuit de bevolking biedt een unieke kans om wettelijk vast te leggen wat de stad typeert, hoe zij zich ook straks nog onderscheidt van de andere grote steden en hoe zij dit onderscheid ruimtelijk, sociaal en economisch wil benutten. De nu voorliggende conceptvisie geeft in grote lijnen aan hoe de gemeente om wil gaan met de grote uitdagingen voor de stad. Ook de inbreng uit de stadsdeelbijeenkomsten en via het internet is erin verwerkt. In onze zienswijze richten wij ons speciaal op de regie die nodig is om te zorgen dat die lijnen straks samen de titel waarmaken die de gemeente aan haar conceptomgevingsvisie meegeeft "Den Haag: Groene metropool aan zee".

2. 'Groene Metropool aan Zee'

Wat betekent een Groene Metropool aan Zee? Gaat het hier om etikettering? Om politiek-economische vermarkting? Of zijn die woorden ook een keurmerk waarmee de stad zich onderscheidt en wil blijven onderscheiden van de andere Nederlandse steden? In het concept ontbreekt een uitleg. Er is gekozen voor vijf parallelle bewegingen zonder bijbehorende eindbeelden: een diverse stad in balans, ruimte voor water en groen, voortgaande verstedelijking en verdichting bij gematigder groei, voortgaande ruimte voor kennis en kunde en 'bij te benen' klimaatgestuurde transities.

3. Samenhang

Deze bewegingen staan niet los van elkaar. Bij de drie grote opgaven van de stad - een eerlijkere verdeling, gematigder groei en haalbare transities- kunnen zij elkaar versterken of juist in de weg zitten. Immers, wat goed is voor de ene opgave, is dat vaak niet voor de andere. Maar deze interactiviteit komt nergens aan de orde. Integendeel, de gemeente stelt haar visie hierop uit tot de latere gebiedsvisies en (omgevings)programma's. Daarmee wordt elke transparantie voor richtinggeving vermeden, die in een wettelijk basisdocument voor alle latere omgevingsbesluiten thuishoort. Hier wreekt zich het ontbreken van een overkoepelende visie op wat de 'groene metropool aan zee' typeert en de vijf bewegingen voor 2050 met elkaar verbindt.

Ondertussen neemt de urgentie van de regie steeds verder toe. Tussen de omgevingsvisie en het omgevingsprogramma ligt naar verwachting minimaal zeven jaar. Het rapport van SWECO, het grootste architecten- en ingenieursadviesbureau van Europa, en Stichting Natuur en Milieu uit december 2024 laat zien dat in Den Haag in de laatste vijf jaar het aantal buurten met voldoende groen per inwoner ruim 7% is gedaald. Door het in grote lijnen formuleren van regie nu uit te stellen en deze pas in het Omgevingsplan wettelijk vast te leggen, zal de ruimte voor meer water en groen, de tweede beweging uit de conceptvisie, steeds verder worden weggedrukt door de andere vier.

4. Overkoepelende Haagse invalshoek

Er zijn ons inziens vier voorwaarden waaraan een overkoepelende Haagse invalshoek voor meer regie op de ontwikkelingen tussen nu en 2050 moet voldoen:

- Hij moet verwoorden waarmee de ‘Groene Metropool aan Zee’ zich onderscheidt van alle andere grote steden in Nederland;
- Hij moet brede sturing bieden voor de drie grote opgaven: sociaal en economisch perspectief bieden, groeien in balans en werken aan transitie in een tempo dat de stad aankan en nodig heeft;
- Hij moet helpen om goede keuzes te maken voor de lange termijn in de spanningsvelden binnen en tussen de vijf bewegingen.
- Hij moet erkennen dat er grenzen aan de groei zijn en die grenzen benoemen.

Onze suggestie is:

Neem de typisch Haagse kracht van verbindende groene lanen en fijnmazige groen-blauwe structuren tussen oude en nieuwe wijken en stadsdelen, elk hun eigen karakteristieke opbouw, samenstelling en cultuur, als integrale invalshoek voor de Haagse Omgevingsvisie 2050.

Hieronder geven we een voorzet hoe binnen alle bewegingen in de conceptvisie deze invalshoek kan bijdragen aan een sterk sociaal en economisch perspectief, waarbij groei, verstedelijking en klimaatgestuurde transitie beter kunnen voldoen aan het maatschappelijk draagvlak van een ‘groene stad in balans’.

Beweging 1: Thuis in een divers Den Haag

Groene lanen, straten en pleinen zijn, evenals parken en waterlopen, typisch Haags. Zij worden enorm gewaardeerd, versterken het wijkgevoel, en verminderen plaatselijke achterstellingen, inclusief in gezondheid. Niet voor niets klonk tijdens alle stadsdeelbijeenkomsten de roep om meer groen. Daarnaast zijn de zee, en voldoende openbaar water en groen met een goede balans tussen natuur- en recreatiekwaliteit, belangrijke vestigingsargumenten voor bedrijven en instellingen en blijven dat in de toekomst. Voor de binnenstad zien wij toekomst in de specifieke functie ‘huiskamer voor iedereen’, zowel voor het ‘thuisgevoel’ als om segregatie te verminderen. Waarom dan geen ‘groene huiskamer’? Er liggen immers al twee prima plannen: Binnenstad 2030 en Haagse Lanen. De integrale invalshoek draagt ook bij aan gezondere en aantrekkelijke straten en pleinen, een stillere stad en de bescherming van erfgoed, inclusief het in de conceptvisie ongenoemde ‘groene erfgoed’. Karakteristiek voor Den Haag zijn de historische architectuur, de musea en culturele hotspots en de fraaie grachten, pleinen en landgoederen. Nu en in de Europese culturele hoofdstad 2033 zijn dit onze schatten, voor iedereen zichtbaar én bereikbaar vanuit de groene ‘huiskamer’ via de karakteristieke groen-blauwe structuren tot in de haarvaten van de wijken.

Beweging 2: Ruimte voor groen en water

Deze beweging gaat over ‘bijsturen’ van het groen tot op straatniveau en ‘koers houden’ in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH). Groen is cruciaal voor het woon- en investeringsklimaat, klimaat en ecosysteem en een goed, langer en gezonder leven voor iedereen. In de praktijk wordt het groen vaak opgeofferd voor verdichting en mobiliteit. En vergroot ‘gemixt gebruik’ de druk op wat overblijft, zodat de kwaliteit afneemt. Bijsturen en koershouden zijn dan niet genoeg. Het ontbreekt aan de financiële waardering van water en groen voor de economische en maatschappelijke ontwikkeling van de stad en het berekenen van de economische en maatschappelijke kosten van een alsmaar verder oprukkende bebouwing en asfaltering. Het gaat om duurzame verbindingen tussen groen en water in en tussen alle wijken en natuurgebieden. Door dit als integrale invalshoek te nemen en te monitoren komt er ook ruimte voor het bespreken van de effecten van de verdichting op omvang en kwaliteit van water, groen en natuur en de kosten daarvan voor de economie en de duurzaamheid van de stad.

Beweging 3: Verstedelijking en bereikbaarheid in samenhang

Bij de samenhang tussen groei en verstedelijking enerzijds en afnemende bereikbaarheid anderzijds zou het ook moeten gaan over de gevolgen. Verdichting door inbreien en optoppen betekenen immers ook steeds meer, grotere, snellere en gevaarlijkere “langzame” voertuigen op meer fietspaden en meer asfaltering van groen. Dergelijke gelijke of betere bereikbaarheid mag positief

zijn voor de economische en maatschappelijke ontwikkeling, maar het vermindert tegelijkertijd die ontwikkeling doordat het groene karakter wordt aangetast. Dit kan worden tegengegaan door in alle delen van de stad doorgaande groene wandel-, fiets- en OV-routes te ontwikkelen, met lanen en paden die ook goed zijn voor de natuur en alle stadsdelen verbinden met elkaar en met de zee. Een speciaal aandachtspunt blijft de arbeidsmigratie, die naar verwachting nog met 10% zal toenemen. Zij is economisch belangrijk voor de regio, maar gaat ten koste van de leefbaarheid van kwetsbare wijken door woningopkoop, opsplitsing en verkamering en door transportpieken in met name de avondspits. In plaats van het problematiseren van arbeidsmigratie en het opnemen van enkele praktische maatregelen past hier een op breed overleg rustende visie voor een gezamenlijke regionale aanpak voor de langere termijn.

Beweging 4: Ruimte voor kennis en kunde

Naast het uitbouwen van de bestaande Haagse kenniseconomie en de broodnodige inhaalslag voor de Haagse maakeconomie, is meerwaarde mogelijk door het toevoegen van andere mogelijke vormen van 'typisch Haags weten en maken'. Behalve op de gebieden van vrede, recht, humaniteit en veiligheid zou gewerkt kunnen worden aan kennis en kunde ten behoeve van bijvoorbeeld de energietransitie, de arbeidsmigratie, de kustbescherming en de stedelijke natuurontwikkeling.

Beweging 5: Basissystemen op orde

In de conceptvisie gaat het hier vooral over de technische ontwikkelingen en de hiervoor benodigde gemeentelijk regie bij met name het gebruik van de ondergrond. Hier zou ook aandacht kunnen worden gegeven aan de relatie tussen infrastructuur en water en groen. Dit betreft zowel de voorwaarde als de financiële meerwaarde van de laatste voor de duurzame waterwinning, -opslag, -afvoer en -kwaliteit, de koude-warmte opslag en de kustbescherming.

5. Conclusie

Den Haag staat tussen nu en 2050 voor ingrijpende maatschappelijke en politieke keuzes. Door de vrijblijvendheid van de vijf bewegingen in de conceptvisie bestaat het risico dat de politieke kortetermijnbelangen in de plan- en besluitvorming de bovenhand krijgen. Daardoor zal het steeds moeilijker worden om te komen tot ingrijpende, effectieve en betaalbare maatregelen die de toekomstbestendigheid van de stad vraagt. Wij denken dat een overkoepelende, typisch Haagse invalshoek de Haagse Omgevingsvisie 2050 echt Haags maakt en haar samenhang bevordert. Dit kan moeilijke keuzes vergemakkelijken én is beter uit te leggen aan de Haagse bevolking voor een stevig en breed draagvlak.

Wij erkennen het belang van meer woningen, een verminderde verkeersproblematiek, meer kennis en kunde en een effectieve water en energietransitie. Wij bepleiten hiervoor een integrale visie die andere oplossingen mogelijk maakt, zoals een meer compacte 5-8 lagenbouw in de stad, maar ook in de regio, met verkeersluwe en klimaatvriendelijke groene paden en wateropvangstroken, met een regionaal OV dat hierop aansluit en met het verbinden van alle wijken en stadsdelen door brede groene lanen en groene wandel- en fietsroutes.

Hierbij verzoeken wij u om de voorgestelde aanpassingen en toevoegingen in de finale versie te verwerken.

Met vriendelijke groet,
Rupert van Heijningen, vz

19 februari 2025